

вплине на розвиток економіки України.

Література

1. 2009 р.: Легка промисловість в Україні // Легка промисловість. – 2009. – № 4. – С. 3.
2. Петрицька О.С. Ретроспективний аналіз ринку легкої промисловості України. / О.С. Петрицька // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. Т. 2. – С. 116.
3. Старостина А. Будущее маркетинга – в его интеллектуализации и индивидуализации / А. Старостина // Отдел маркетинга. – 2005. – № 12. – 64 с.
4. Управління інноваційним процесом в Україні: проблеми, перспективи, ризики / Петрицька О.С. // Організаційні аспекти маркетингового забезпечення діяльності підприємств легкої промисловості: тези доп. Міжнарод. науково-практич. конф. – Львів : Вид-во Львів. нац. ун-ту “Львівська політехніка”, 2010. – С. 353.
5. <http://hghltd.yandex.net/yandbtm?url=http://www.nbuu.gov.ua/articles/2006/06movcme.html&text>
6. <http://ru.wikipedia.org/wiki/Outsourcing>
7. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Надійшла 20.08.2010

УДК 336.025

С. В. КУДЛІЄНКО

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

У статті розглянуто сутність фінансової кризи. З'ясовано чинники, що визначають параметри протікання фінансової кризи на підприємстві. Здійснено класифікацію фінансової кризи за рядом ознак, охарактеризовано особливості прояву видів фінансової кризи на машинобудівних підприємствах Хмельниччини.

In article it is considered essence of financial crisis. Factors which influence parameters of course of financial crisis at the enterprise are defined. It is classified financial crisis at the enterprise and it is described features of their display at machine-building enterprises Hmelnichchiny.

Ключові слова: криза, фінансова криза на підприємстві, криза ліквідності, криза неплатоспроможності, криза прибутковості, криза ефективності.

Актуальність дослідження. В умовах світової фінансової кризи, яка зумовила нестабільність фінансових ринків чинник кризи на підприємстві відіграє найважливішу роль в усіх сферах національної економіки. Подолання кризового стану на підприємстві потребує унікального та комплексного застосування антикризових заходів, специфіка використання яких визначається насамперед особливостями та характером кризових явищ. У попередніх дослідженнях [1] ми з'ясували, що на підприємстві може виникати понад двадцять видів криз, які розрізняються залежно від етапів життєвого циклу підприємства, характеру впливу, наслідків впливу, інтенсивності протікання, сфери виникнення та місця виникнення передумов. Світова фінансова криза спричинила виникнення на підприємствах саме фінансової кризи, яка має свої особливості протікання і наслідки у результативності діяльності підприємств.

Аналіз літературних джерел. Кризові явища на підприємствах досліджували такі зарубіжні вчені, як І. Ансофф, С.Г. Беляєв, І.А. Бланк, О.П. Градов, А.Г. Грязнова, А.П. Ковальов, Г. Саймон, Е.А. Уткін, Я.А. Фомін, Д. Форрестер, Д. Шим, Ю.В. Яковець та інші. Основу досліджень у даній сфері у вітчизняній науці було закладено науковими працями таких вчених, як І.П. Булеєв, Н.Ю. Брюховецька, В.А. Забродський, В.Я. Заруба, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, В.С. Король, Л.О. Лігоненко, О.І. Пушкар, О.О. Терещенко, А.М. Турило, О.М. Тридід та інші.

Перераховані вчені створили необхідний фундамент для продовження досліджень у напрямку більш повного визначення можливостей та перспектив застосування систем антикризового управління, а також практичних підходів до її вдосконалення на підприємствах. Але на даний час не є предметом наукових досліджень питання особливості протікання фінансової кризи на підприємствах в умовах світової фінансової кризи. Крім того відсутні дослідження щодо аналізу та оцінювання рівня кризового стану вітчизняних підприємств з урахуванням їх розмірів, видів діяльності, форми власності та рівня забезпеченості фінансовими ресурсами.

Мета дослідження. Дослідження сутності фінансової кризи та визначення особливостей її прояву на машинобудівних підприємствах Хмельниччини в умовах світової фінансової кризи.

Основний зміст дослідження. Аналіз існуючих трактувань поняття “криза” свідчить про існування трьох незалежних поглядів на понятійні межі цього терміну, так відповідно до першої точки зору (Р. Попов, К. Кірганов, Л. Грінер), криза – це форма поступального руху, прояв розвитку системи. Прихильники другої точки зору (Дж. Вебстер, А. Градов, Е. Вінер, Дж. Каан) вважають кризою переломний момент у

функціонуванні підприємства (незалежно від того, яким – позитивним чи негативним – буде результат); звідси кризою може вважатися будь-яка нестандартна ситуація або зміни у функціонуванні підприємства, які призводять до його якісно нових характеристик. Третя точка зору (Дж. Кейнс, В. Крутько, В. Василенко, Е. Коротков, Е. Нікбахт, А. Гроппелі) передбачає, що кризою є ситуація значного погіршення одного, а частіше кількох, важливих параметрів функціонування підприємства, що цілком реально може призвести до банкрутства.

Наукові підходи вчених, які характеризують наслідки кризи позитивно або нейтрально можуть бути виправданими для підприємств у країн із розвинутою ринковою економікою. У стабільно економічному середовищі підприємство вражене кризою може покращити свій стан за рахунок використання зв'язків із економічно стійкими суб'єктами господарювання. Економічний стан країн, що розвиваються характеризується наявністю великої кількості економічно нестійких суб'єктів господарювання зв'язки з якими не покращують, а навіть погіршують умови функціонування своїх контрагентів. Тому, враховуючи економічний стан в Україні, кризу на підприємстві слід визначати як безпосередню загрозу його функціонуванню, що може проявлятися у фінансовому, організаційному та інших аспектах діяльності підприємства. Світова фінансова криза зумовила загострення кризових явищ на вітчизняних підприємствах у фінансовій сфері, такі кризові явища проявились у фінансових кризах.

Терещенко О.О. розкриває зміст фінансової кризи як фази розбалансованої діяльності підприємства та обмежених можливостей впливу його керівництва на фінансові відносини, що виникають на цьому підприємстві. Фінансова криза ідентифікується як загроза неплатоспроможності та банкрутства підприємства, діяльність у неприбутковій зоні або відсутність у цього підприємства потенціалу для успішного функціонування[2].

Фінансова криза – це розбалансованість системи «підприємство» та обмеженість впливу його керуючої ланки через фінансові відносини на відновлення стійкої рівноваги [3].

З позиції фінансового менеджменту кризовий стан підприємства полягає в його неспроможності здійснювати фінансове забезпечення поточної виробничої діяльності [4].

На наш погляд, фінансова криза на підприємстві – це загострення протиріч у соціально-економічній системі організації, що загрожує її життєстійкості та вимагає від неї якісно нових змін у фінансовій сфері.

Особливістю фінансової кризи є те, що вона потенційно зароджує загрозу руйнації економічної системи в якій виникає. В економічній системі, таких як підприємство, криза тісно взаємопов'язана з ризиками. На наш погляд саме ризики діяльності підприємства детермінують прояв кризи її глибину та тривалість (рис. 1).

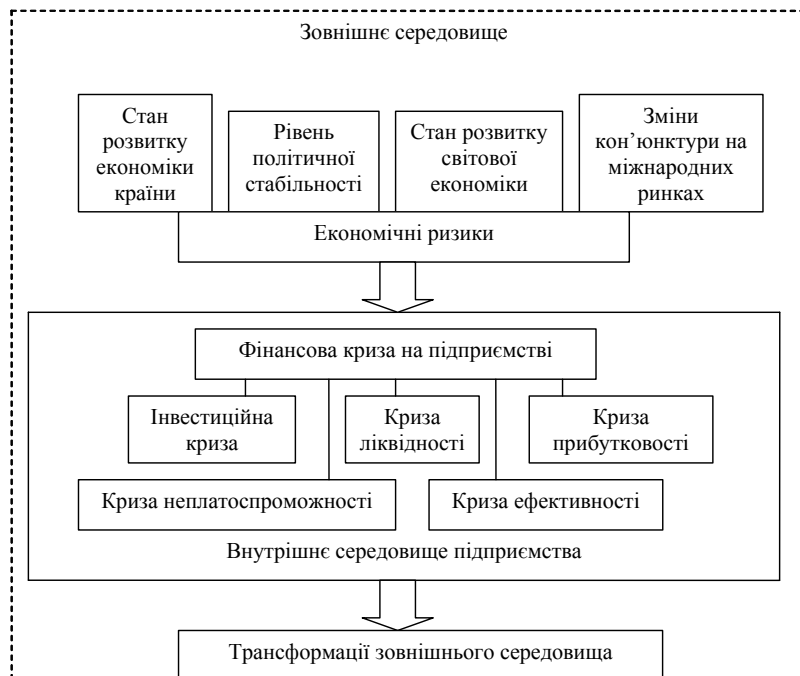

Рис. 1. Взаємозалежність фінансової кризи на підприємстві та стану зовнішнього середовища

Розглядаючи особливості розвитку вітчизняних підприємств в умовах протікання сучасної світової фінансової кризи можна відзначити, що фінансова криза проявилась у таких видах:

- інвестиційна криза виникає в умовах, коли підприємство втрачає довіру інвесторів, знижується рівень інвестиційної привабливості, знижується ефективність реалізації інвестиційних проектів, неефективно використовуються інвестиційні ресурси;

- криза ліквідності виникає в умовах, коли на підприємстві низький рівень реалізації продукції, збільшується обсяг дебіторської заборгованості, зокрема простроченої та відсутній чи утруднений доступ до зовнішніх джерел фінансування;

- криза неплатоспроможності, передбачає, що на підприємстві є значна кредиторська заборгованість, яка не може бути покрита теперішньою вартістю активів підприємства;

- криза прибутковості передбачає, що перманентні збитки "з'їдають" власний капітал і це призводить до незадовільної структури балансу;

- криза ефективності виникає на підприємстві при високому рівні затрат, низькому рівні доходів, тривалому періоді збиткової діяльності, низькому рівні фондівіддачі, продуктивності праці, оборотності коштів.

Слід відмітити, що визначені види фінансової кризи тісно взаємопов'язані між собою, так внаслідок неефективного і невідповідного зовнішнім умовам планування грошових потоків підприємство може не забезпечити свою діяльність необхідними фінансовими надходженнями виникає загроза прояву кризи ліквідності. За умов відсутності необхідних грошових резервів та додаткових зовнішніх джерел фінансування на підприємстві може накопичуватись кредиторська заборгованість, зростати залежність від кредиторів і як наслідок виникає криза неплатоспроможності. зменшення обсягів прибутків чи тривалий період збитковості знижують ефективність функціонування підприємства (криза прибутковості і ефективності) і вимагають пошуку значних обсягів інвестиційних ресурсів. В умовах низького рівня ефективного функціонування підприємства, відсутності державної підтримки та нестійкого зовнішнього середовища залучення інвестиційних ресурсів на реорганізацію діяльності стає неможливим (інвестиційна криза).

Враховуючи стан економіки України та внутрішні умови функціонування підприємств, слід зазначити, що функціонування машинобудівних підприємств Хмельниччини під впливом світової фінансової кризи має специфічні особливості. Аналіз фінансово-економічного стану машинобудівних підприємств [5] підтверджує кризові тенденції у цій галузі, зокрема зменшується частка основних засобів порівняно із загальним зростанням обігових коштів; низький рівень оновлення основних засобів виробництва через їх високу вартість, ступінь ризику та недостатність інвестиційних джерел; невиконання функції відновлення основного капіталу амортизаційним фондом, який використовується лише як джерело фінансування поточної діяльності підприємства; організаційний спад наукових досліджень та розробок.

Важливою передумовою подолання фінансової кризи є її визнання керівництвом підприємства. З метою унеможливлення ігнорування кризових явищ на підприємстві нами було визначено ряд параметрів фінансової кризи, наявність яких у роботі підприємства прямо вказує на кризу:

- Збиткова операційна діяльність. Тривала збиткова робота є загрозою життєздатності підприємства. Збиткова операційна діяльність в довгостроковому періоді свідчить про відсутність цінності машинобудівного підприємства як господарської одиниці, що створює додаткову вартість, через що наявна організаційно-правова форма ведення бізнесу в майбутньому обов'язково зазнає змін. Збиткову фінансову та інвестиційну діяльність підприємства може перекивати прибуток від операційної діяльності, а от за умов збиткової операційної діяльності реструктуризаційні перетворення в майбутньому є неминучі. Отже, збиткова операційна діяльність підприємства свідчить про наявність кризового стану.

- Наявність простроченої заборгованості та незадовільна поточна платоспроможність. Якщо поточна неплатоспроможність триває надто довго, то це призводить до появи простроченої заборгованості, що є загрозою існування господарської одиниці через появу підстави для порушення справи про банкрутство. Якщо значення абсолютного показника поточної платоспроможності є від'ємним, то стан підприємства характеризується як кризовий.

- Невідповідність можливостей реальному стану підприємства. Під можливостями розуміємо синонімічний термін „економічна спроможність”, елементами якої є виробнича, фінансова та ринкова спроможності.

Висновки. Подолання фінансової кризи на машинобудівних підприємствах залежить від особливостей їх функціонування в умовах трансформаційних змін: складної організаційно-виробничої структури, вкрай низького рівня технологічного розвитку, тривалого процесу підвищення рівня кваліфікації інженерно-виробничого персоналу, пришвидшеної реакції споживачів промислової продукції порівняно з виробниками, наявності ланцюгової реакції на дестабілізуючі чинники, інвестиційної складової фінансового забезпечення антикризових програм. Дія зазначених чинників призводить до ускладнення процесу подолання фінансової кризи на машинобудівних підприємствах, оскільки вони важче, ніж підприємства інших галузей, реагують на трансформаційні перетворення.

Література

1. Кудлаєнко С.В. Особливості прояву кризових явищ на вітчизняних підприємствах / С.В. Кудлаєнко // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С. 83-86.
2. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : [навч. посібник] / Терещенко

О.О. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.

3. Антикризове управління підприємством : [навч. посібник]. – К. : Кондор, 2007. – 272 с.

4. Фінанси підприємств : підручник / [А. М. Поддєрьогін та ін.]; за наук. ред. А.М. Поддєрьогіна. – [3-є вид. перероб. і доп.]. – К. : КНЕУ, 2000. – 460 с.

5. Кудлаєнко С.В. Аналіз передумов виникнення кризових явищ на підприємствах машинобудівної галузі Хмельниччини / С.В. Кудлаєнко // Збірник державного Черкаського технологічного університету. – 2009. – Ч.1, № 23. – С. 145-149.

Надійшла 20.08.2010

УДК 339.13:330.131.7

М. О. ЛЕВЧЕНКО

Хмельницький національний університет

МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Проведено аналіз загальних методів оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності підприємства, визначено основні показники оцінки ризиків. Запропоновано блок-схему заходів з оцінки та прогнозування ризиків машинобудівного підприємства.

Author conducted the analysis of general methods of risks estimation of the enterprise's foreign economic activity, and defined the basic indexes of risks estimation.. The flow-chart of measures for risks estimation and scientific prognostication of machine-building enterprise is offered.

Ключові слова: ризики, зовнішньоекономічна діяльність, машинобудівні підприємства.

Вступ. Процес оцінки зовнішньоекономічних ризиків машинобудівних підприємств прямо пов'язаний з результатами діяльності підприємств на зовнішніх ринках, з їх виживанням та розвитком, і є актуальним завданням. Оскільки машинобудівний комплекс України є більшою мірою експортноорієнтованим, а державна стратегія передбачає активізацію ЗЕД підприємств; зниження бар'єрів входження на світові ринки, набуття членства в міжнародних організаціях, аналіз та оцінка ризиків стають необхідністю.

Аналіз останніх досліджень. Теоретичні і практичні аспекти оцінки ризиків підприємств досліджували відомі зарубіжні та вітчизняні науковці. Серед вітчизняних вчених питання оцінки підприємницьких ризиків розглянуто у роботах В.В. Вітлінського, І.В. Зайцевої, І.Р. Бузько, А.Б. Камінського, Л.Л. Маханець, Р.В. Пікус, Ю.С. Коцюби, Г.Л. Вербицької, А.Ю. Харко [2].

Метою даного дослідження є аналіз найбільш поширених методів оцінки зовнішньоекономічних ризиків підприємства, обґрунтування доцільності їх використання в конкретних умовах.

Результати дослідження. Ризики в контексті зовнішньоекономічної діяльності являють собою умови, що можуть викликати чи сприяти прояву причин нездійснення зовнішньоекономічної угоди підприємства. Для того, щоб машинобудівне підприємство мало змогу аналізувати істотність того чи іншого фактору ризику і достатність прийнятих запобіжних заходів, ризик повинен бути виражений у самостійних показниках. За загальну характеристику ризику приймається рівень ризику зовнішньоекономічної угоди, що у результаті відповідного спеціального дослідження виражається кількісним показником рівня ризику [1].

Загальний концептуальний підхід до управління та оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності полягає у виявленні можливих наслідків здійснення зовнішньоекономічних операцій машинобудівних підприємств, у реалізації такої системи оцінювання ризиків в сфері зовнішньої економіки, яка дозволяє своєчасно виявляти негативні ймовірні результати і максимально використовувати шанси на одержання високого доходу. Але обов'язковим для аналізу таких видів ризиків є дотримання загального процесу оцінки, який дасть змогу виявити не тільки ризики зовнішньоекономічної діяльності, але і внутрішні ризики, які можуть істотно вплинути на результати діяльності підприємства. [2,3].

До загальних причин виникнення ризиків ЗЕД належать постійна нестабільність економічних процесів в країнах світового співтовариства, недостатня кількість інформації про стан економіки країн світу, відсутність чітких цілей діяльності машинобудівного підприємства експортера.

Сьогодні на оцінку ризику зовнішньоекономічної діяльності машинобудівних підприємств впливають такі умови:

- 1) великі машинобудівні підприємства, що здійснюють ЗЕД протягом тривалого часу, нагромадили значний досвід врахування ризиків та управління ними;
- 2) суми зовнішньоекономічних контрактів досить значні, і оцінка ризиків проводиться дуже ретельно;
- 3) інфраструктура управління багатьма видами зовнішньоекономічних ризиків як в Україні, так і за кордоном – торговельно-промислові палати, банки, біржі, юридичні і консультаційні фірми;
- 4) ретельний контроль з боку держави за ЗЕД українських машинобудівних підприємств;